

11 • 2004

Pohjoismaiden kuurosokeiden yhdistysten puheenjohtajien kokous Loma- ja kurssikeskus Onnelassa 23.-26.10.2004. Eturivissä vasemmalta: Seppo Jurvanen, vpj Suomi; Mona-Britt Broberg, pj Ruotsi; Jorunn Elvebakk, vpj Norja; Ulla Kungas, pj Suomi. Takarivi vasemmalta: Gudlaug Erlendsdóttir, pj Islanti; Geir Jensen, pj Norja; Ole Mejdor pj Tanska; Kirsten Malmbak, vpj Tanska; Kristina Nord, vpj Ruotsi. Lyhenteiden selitys: pj=puheenjohtaja, vpj=varapuheenjohtaja.

TUNTOSARVI 30.vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry.
Toimitus: päätoimittaja tiedottaja Tuija Lehtonen, puh. (09) 54953521, tekstip. (09)54953526, faksi (09) 54953517, sähköp: tiedotus@kuurosokeat.fi
Toimitusneuvosto: Riitta Ruissalo (pj), Tuula Hartikainen, Pekka Juusola, Anu Jääskeläinen, Anu Mikkola, Raili Karisaari (siht), Tuija Lehtonen (päätoimittaja).
Hinta: Vuosikerta 25 euroa. Suomen Kuurosokeat ry:n jäsenille ja asiakkaille ilmainen. 12 numeroa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä, videona, ja/tai sähköisenä versiona. Ruotsinkielinen Känselpröter ilmestyy 6 kertaa vuodessa isokirjoituksella.
Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Suomen Kuurosokeat ry, PL 40, 00030 Iiris, puh. (09) 5495 350, tekstipuh. (09) 5495 3526, faksi (09) 5495 3517, Sähköp. kuurosokeat@kuurosokeat.fi, http://www.kuurosokeat.fi
Painopaikka: Cityoffset, Tampere

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Marraskuu

Syyskokous Turussa

Pohjoismaiden puheenjohtajat Onnelassa

Vammaisjärjestöt osoittivat mieltä Helsingissä

Sisällys

Viisi kysymystä.....	2
Pääkirjoitus: U. Kungas.....	3
Turku - Suomen vanhin kaupunki: T. Lehtonen.....	4
Pohjoismaiset puheenjohtajat tapa- sivat Onnelassa: S. Jurvanen.....	5
Seija Troyano valtuustoon.....	6
Vammaisjärjestöt järjestivät mielenosoit- uksen Helsingissä: T. Lehtonen	7
Vuosi takana kuntoutumistyön kehit- tämisessä: T. Hartikainen.....	8
Väitös henkilöviittomista.....	10
Kosketukseen perustuva kehonimi: R. Lahtinen.....	11
Lilli on uusi psykologi Jyväskylässä..	12
Runo. Ei sokea: P. Senbom.....	12
Tulkkiopiskelijat tutuiksi.....	13
Katso, ihmistä: T. Lehtonen	14
Lappi lumoaa aina: P. Juusola.....	16
Kinkerimuistoja: Nimim. Ojoisten torppari	18
Runot: Vanha puu ja Onnellinen: P. Senbom.....	19

Kannen kuva on otettu mielenosoit-
uksessa 26.10.2004. Edessä Hilk-
ka Kasurinen eli Justiina, takanaan
Tuija Mustonen (vas.) ja Anita Palo.
(Kuva: Kalle Kiviniemi)

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 8.12.
Aineiston on oltava toimituksessa
viimeistään 27.11.

Viisi kysymystä 'Turuust'

1. Mikä joki virtaa Turun halki?
2. Turun linnaa hallitsi 1560-luvun
alussa kuningas Kustaa Vaasan poi-
ka, Juhana Herttua. Mikä oli Juhana
Herttuan vaimon nimi ja mistä hän oli
kotoisin.
3. Kuka nuijasodan talonpojista on-
nistui pakenemaan Turun linnan van-
kilasta?
4. Mistä turkulainen Juba Tuomola on
tunnettu.
5. Mitä tapahtuu kerran vuodessa
turkulaisessa Brinkkalan talossa?

Vastaukset:

1. Aurajoki
2. Katariina Jagellonica, hän oli Puo-
lan kuninkaan tytär. Katariina Jagel-
lonica ennätti asua Turun linnassa
vain 8 kuukautta vuonna 1562, en-
nen kuin hänet ja Juhana Herttua
vangittiin ja vietiin Tukholmaan.
3. Jaakko Ilkka. Ilkka vangittiin tam-
mikuussa 1596 ja vietiin Turun lin-
naan. Saman vuoden marraskuussa
hänet valittiin Pohjanmaalla kapinal-
listen johtoon, mutta mestattiin jo seu-
raavan vuoden tammikuussa.
4. Juba Tuomola on sarjakuvapiirtä-
jä. Hänen tunnetuin sarjakuvansa on
mm. Helsingin Sanomissa ilmestynyt
Viivi ja Wagner.
5. Vanhan Suurtorin laidalla sijaitse-
van Brinkkalan talon parvekkeelta
luetaan jokaisena jouluaattona klo 12
joulurauhan julistus.■

Syyskokous Turussa

Perinteisesti meillä on joka vuosi
kaksi vuosikokousta eri puolilla Suo-
mea: keväällä ja syksyllä. Nyt, näin
vuoden lopussa 27.-28.11.2004, on
vuorossa syyskokous Turussa. Odo-
tamme paljon osanottajia päättä-
mään meille kuuluvista tulevista ja
myös hieman menneistä asioista.

Joka syyskokouksessa vietämme
myös yhteistä pikkujoulua nimettö-
mine joululahjoineen. Pieni paketti
tuo paljon iloa ja piristystä arkeen.
Myös tapaaminen kohtalotovereiden
kanssa lämmittää mieltä.

Paikan päällä voimme yhdessä
miettiä ja keskustella ensi vuoden
toimintasuunnitelmasta ja talousar-
viosta. Samalla toivomme, että
saamme RAY:ltä riittävästi anottuja
avustuksia tuleviin suunnitelmiin,
niin, ettei mitään toimintaa tarvitsisi
muuttaa. Kaikki toiminnot ovat meille
kuurosokeille ja kuulonäkövammai-
sille yhtä elintärkeitä, ja niistä on vai-
kea karsia.

Toimintasuunnitelman lisäksi yksi
merkittävä asia on Suomen Kuuro-
sokeat ry:n tavoiteohjelma vuodelle
2005-2014. Nyt syyskokous miettii,
onko alustava tavoiteohjelma koko-

naisuutena odotuksen mukainen.
Syyskokous on se paikka, missä
kaikki yhdessä voivat keskustella
tavoiteohjelmasta ja tehdä tarvitta-
essa jotain muutoksia, lisäyksiä tai
korjauksia.

Vuosi lähestyy loppuaan hyvää
vauhtia. Edessä on uusi vuosi. Syys-
kokous päättää millainen hallitus on
ensi vuonna. Tämänvuotinen halli-
tus on ollut aktiivinen. Jokainen on
osallistunut hyvin päätöstentekoon
ja kantanut vastuunsa hallituksen
antamista työtehtävistä. Myös eri
työryhmien osanottajat ovat olleet
aktiivisia. Niitä tuloksia näkyy työryh-
mien omissa muistioissa.

Näin vuoden loppuessa on minun
osaltani paikallaan kiitosten aika.
Kiitos kuuluu jokaiselle, jotka ovat
antaneet oman osansa ja aikansa
tähän yhdistystoimintaan. Hyvät jä-
senet, asiakkaat ja työntekijät sekä
myös yhteistyökumppanit: kiitos ku-
luneesta vuodesta!

Tapaamisiin Turussa!

Ulla Kungas
puheenjohtaja■

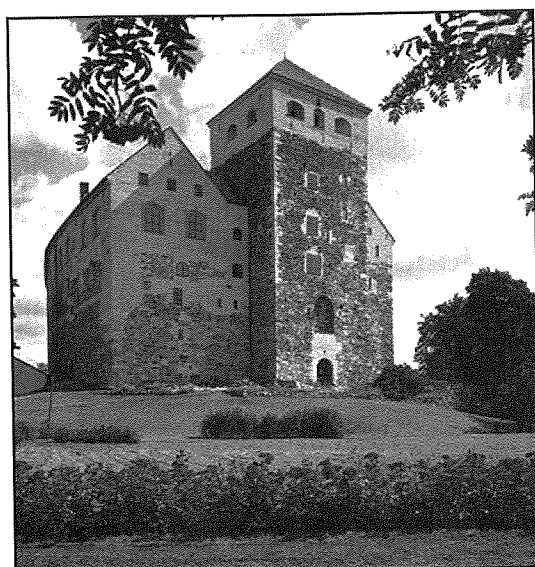
Turku - Suomen vanhin kaupunki

Tuija Lehtonen

Turku on Suomen vanhin kaupunki. Turun tarkkaa ikää ei voi sanoa. Toisin kuin monet muut Suomen kaupungit, Turkua ei perustettu, vaan se kehittyi itsestään tärkeäksi kauppapaikaksi, joka sitten sai kaupungin oikeudet.

Keskiajalla, 1100-luvulta alkaen Ruotsin valtakunta tiukensi otettaan Suomesta. Valtiollisen vallan rinnalla lännestä saapui myös roomalaiskatolinen kirkko. Ensimmäinen piispanistuin (piispan virkapaikka) perustettiin ensin nykyisen Turun lähelle Nousiaisiin, josta se siirrettiin Koroisiin. Jääkaudesta johtuva rantojen kohoaminen aiheutti sen, että Koroisiin vievän joen rannat madaltuivat ja kauppalaivat eivät enää päässeet purjehtimaan sinne. Asutus siirtyi lähemmäksi merta Turkuun, jonne myös piispanistuin ja tuomiokirkko pian siirrettiin. Tuomiokirkon rakentaminen nykyiselle paikalleen aloitettiin vuonna 1280. Samoihin aikoihin perustettiin Turun linna.

Turku oli pitkään Suomen hallinnollinen ja kirkollinen keskus. Se oli myös merkittävä kulttuurikeskus ja kaupungissa oli keskiajalta lähtien tärkeitä virkamiehiä, hengenmiehiä,

Turun linnassa vierailee vuosittain noin 200.000 henkilöä.

liikemiehiä ja opettajia, joiden välityksellä luotiin kulttuuriyhteyksiä ja tuotiin uusia kulttuurivaikutteita. Turun yliopisto perustettiin Pietari Brahen aloitteesta vuonna 1640.

Suomen päädyttyä Venäjän autonomiseksi suuriruhtinaskunnaksi vuonna 1809 Turun asema heikkeni nopeasti. Turku sijaitsi liian lähellä entistä emämaata, jonne sillä oli vankat kaupalliset ja kulttuuriset yhteydet. Pääkaupunki siirrettiin Helsinkiin 1812 ja yliopisto 1827. Piispanistuin on sen sijaan pysynyt Turussa jatkuvasti. ■

TURKU: Kokonaispinta-ala 306 km², josta maata 243 km². Asukkaita vuonna 2003 oli 175 059, joista ruotsinkielisiä 5,2 %

Pohjoismaiset puheenjohtajat tapasivat Onnelassa

Seppo Jurvanen

Pohjoismaiden kuurosokeiden yhdistysten puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat kokoontuivat Onnelassa 23.-26. lokakuuta. Jokainen Pohjoismaa hoitaa vuorotellen kokouksen järjestämisen ja puheenjohtajuuden. Tällä kertaa oli siis Suomen vuoro.

Nykyisin tätä Pohjoismaiden kuurosokeiden yhdistysten kokousta ja yhteistyötä kutsutaan nimellä DBNSK, joka tulee sanoista Dövlindas Nordiska Samarbetskommitté eli suomeksi Kuurosokeiden pohjoismainen yhteistyökomitea.

Yhdistysten puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien lisäksi mukana oli myös lukuisa määrä tulkkeja, kontaktihenkilöitä ja oppaita. Vain ruotsalaisilla oli tällä kertaa 1 tulkki/osanottaja.

Lauantai 23.10. oli saapumispäivä. Illaksi oli järjestetty mahdollisuus saunomiseen ja sosiaaliseen yhdessäoloon. Varsinaisia kokouspäiviä olivat sunnuntai ja maanantai. Maa-

nantai-iltana oli päättäjäispäivällinen. Ruotsalaiset joutuivat lähtemään ennen päivällistä, heti kokouksen jälkeen. Norjan **Jorunn** lähti päivällisen jälkeen. Muut osallistuvat vielä tiistaina toiminta- ja palvelukeskus liriksen tutustumisretkeen ja yhdistyksemme keskustuomistolla järjestettyyn tilaisuuteen.

DBNSK:n kokous

Kokouksessa puhetta johtivat vuorotellen **Ulla Kungas** ja **Seppo Jurvanen**, sihteerinä toimi järjestösihteerinä **Heikki Majava**. Kokouskielenä oli skandinaviska, mikä tarkoitti sitä, että muut maat käyttivät omaa kieltään ja me suomalaiset puhuimme ruotsia, tai meidän puheemme käännettiin ruotsiksi.

Kokouksessa käsiteltiin raportti DBNSK:n työstä vuosina 2003-2004. Kukin Pohjoismaa piti 10 minuutin puheenvuoron, jossa kerrottiin oman maan ajankohtaisista ja tulevista asioista.

Kokouksessa todettiin, että NUD:issa (Pohjoismainen kuurosokeushenkilöstön koulutuskeskus) on aloitettu pohjoismaisen kuurosokeusmääritelmän tekeminen. Yhteis-pohjoismaisia tapahtumia ovat Pohjoismainen perhekorkeakoulu ja kesäkurssi Tanskassa sekä Pohjoismainen nuorisoleiri Suomessa 2005.

Kokouksessa laadittiin myös Pohjoismainen tapahtuma-aikataulu vuosille 2005-2012.

Kansainvälisistä asioista oli esillä EDBU:n (Euroopan kuurosokeiden liitto) kuulumisia. EDBU:n hallitus oli pitänyt ensimmäisen kokouksensa syyskuussa. Saatiin kuulumiset myös EBU:n (Euroopan sokeiden liitto) kuurosokeuskomissiolta. Luonnollisesti esillä oli myös tuleva Helen Keller -konferenssi Suomessa kesällä 2005. Konferenssin yhteydessä järjestettävän WFDB:n (Maailman kuurosokeiden liitto) seuraavan yleiskokouksen ehdokasasettelusta keskusteltiin myös.

Seuraava DBNSK:n kokous on Ruotsissa lokakuussa 2005.

Puheenjohtajien ryhmäkuva ja osallistujien nimet löytyvät lehden takakannesta. Ryhmäkuvan on ottanut Heikki Majava.■

Seija Troyano valtuustoon

Seija Troyano pyrki Varkauden valtuustoon Kristillisdemokraattisen puolueen listoilta numerolla 141. Seija sai yhteensä 54 ääntä.○

Varkauden valtuustoon oli Kristillisdemokraattisen (KD) puolueen listoilta tarjolla yhteensä 43 nimeä, joista valituksi tuli 8. **Seija** meni läpi hienosti seitsemäntenä. KD on SDP:n jälkeen Varkauden toiseksi suurin puolue.

Seija kertoo, että vaalien jälkeinen arki alkoi puhelimen pärinällä ja sähköpostitulvalla. Nyt pitäisi päättää missä lautakunnassa tai luottamuspaikassa valtuuston lisäksi vaikuttaa seuraavat neljä vuotta.○

- Uuden valtuuston kokoonpanoa tarkastellessani tuttuja kasvoja löytyy jokaisesta puolueesta. Kynnys mennä tervehtimään muita valtuutettuja näyttää siis mukavan matalalta, Seija toteaa ilahtuneena.

- Että eikun menoksi ja tervetuloa uudet haasteet!■

Vammaisjärjestöt järjestivät mielenosoituksen Helsingissä

Tuija Lehtonen

Mielenosoituksen alunäytös tapahtui Suomen Kuurosokeat ry:n kokoushuoneessa 18.10. Paikalle saapui joukko eri vammaisjärjestöjen edustajia keskustelemaan Helsingin kuljetuspalveluiden surkeasta nykytilasta. Kokouksen jälkeen ohjaksiin tarttui Helsingin ja Uudenmaan näkövammaisten (HUN) puheenjohtaja **Timo Lehtonen**. Hän kutsui sähköpostitse järjestöjä saapumaan Kallion virastotalon eteen mielenosoitukseen 26.10 klo 15.30.○

Surkean sateisesta säästä ja lyhyestä varoitusaajasta huolimatta Kallion virastotalon edessä oli H-hetkelä paikalla reilu 300 mielenosoittajaa. Julkilausumassa painotettiin, että vammaisten turvallisuus on nyt vaakalaudalla. Timo Lehtonen ojensi julkilausuman sosiaaliviraston toimitusjohtaja **Aulikki Kananojalle**, joka ympäripyöreässä vastauspuheenvuorossaan ei luvannut muutosta, pelkästään korjauksia nykyiseen tilanteeseen. Apulaiskaupunginjohtaja **Pekka Saurin** ylimielinen puheenvuoro sai aikaan huutomyrskyn. "Virheet ovat pieniä", kuului

Martti Pääkkönen (Kuva: K. Kiviniemi)

Saurin ensimmäinen sammakko. "Jos ongelmia on, niihin puututaan", kuului seuraava. "JOS!", mylvivät mielenosoittajat pilkallisesti.

Mitä mielenosoituksesta jäi käteen? Ei mitään konkreettista, sillä mitään muutoksia ei vallitsevaan tilanteeseen ole nopeasti luvassa. Kuljetuspalvelukokeilu jatkuu entisellään ja vammaiset kärsivät. Mielenosoitus oli kuitenkin selvä signaali päättäjille: vammaisilla on joukkovoimaa! Vammaiset eivät suostu jäämään kotiin odottamaan, että ihme tapahtuu, vaan edellyttävät, että epäkohtiin puututaan.

Yhdistyksestä mukana olivat: Ulla Kungas, Tuija Mustonen, Anita Palo, Hilikka Kasurinen, Martti Pääkkönen, Martti ja Marja Heinonen, Väinö ja Kaisa Romppainen, Eija Metsäketö, Terhi Pikkujämsä, Raili Karisaari ja Tuija Lehtonen.■

Vuosi takana kuntoutumistyön kehittämisesssä

Tuula Hartikainen

Tampereen Toimintakeskuksessa alkoi vuonna 2003 kuntoutumistyön kehittämisprojekti. Projektivastaava on yhteiskuntatieteiden maisteri **Kari Korhonen**. Projektin tavoitteena on luoda kuurosokeille vaihtoehtoisia kuntoutumismalleja.

Kilpailuttaminen sekä Kelan uudet standardit ja niiden käytäntöön soveltaminen tuovat lisätyötä kuntoutusta tarjoaville tahoille. Tampereelakin johtaja **Kirsti Tamminen** mukaan ollaan ymmällä, mitä kuurosokeiden kuntoutumisen pitäisi sisältää. Lisäksi Kela korostaa lääkinnällistä puolta, kun taas kuurosokean arjessa selviämisen kannalta toiminnallinen näkökulma on tärkeä.

Karin kokemuksia työstään

Aluksi Kari kiersi kaikkien aluesihteerien luona tutustuen kuurosokeuskentän nykytilanteeseen. Pilottikursseina tässä projektissa ovat Arjessa eteenpäin ja Voimavarat etenevien vammojen kanssa. Asiakkaiden palautteet kursseista ovat olleet myönteisiä. Karin mielestä

ongelma on kuntoutuksen pirstaleisuus sekä kuntoutussuunnitelmien puutteellisuus ja niistä puuttuvat konkreettiset tavoitteet. Asiakkaiden kuntoutumistarpeesta saatu kattava tieto auttaisi kurssien suunnittelua. Toiveena on, että kurssit olisivat osa elämää ja "ovia avautuisi" omassa arjessa.

Seuranta- ja palautejärjestelmä pitäisi kehittää ja ottaa käytäntöön. Seuranta pitäisi tehdä pidemmän ajan kuluessa kurssin päättymisestä, jotta voitaisiin nähdä, kuinka kursseilla opitut tiedot ja taidot toimivat konkreettisesti arjessa.

Eri kuntoutustahojen kanssa tehtävään yhteistyöhön (Kela, sosiaalityö, sairaala) olisi hyvä saada suositukset, joissa määritellään, missä muodossa yhteistyötä tehdään ja miten yhdessä toimitaan.

Vuosi on ollut Karille uuden oppimista, kasvua ja tietotaidon hankkimista kuurosokeudesta. Haasteita työhön on tullut lisää. Karin mukaan kuntoutustyö on mielenkiintoista, sillä siinä kokee aina positiivisia yllätyksiä ja saa kulkea mukana proses-

sisä, jossa asiakas oppii uutta ja itse voi työntekijänä jakaa näitä kokemuksia asiakkaan kanssa.

Yksi Karin tulevaisuuden haaveista on se, että osa kuntoutuksesta tapahtuisi asiakkaan kotioloissa eli työntekijät jalkautuisivat kentälle arjen keskelle! Näinhän tapahtuu jo Jyväskylän kuntoutumiskeskuksessa työnimikkeellä kotikuntatyö. Kysyin lopuksi Karilta mottoa ja se on seuraavanlainen: "Ihmisellä on aina mahdollisuus kehittyä. Kehittymiselle ei ole ylärajaa"!

Ohjausryhmästä ja kokouksista

Ohjausryhmä on kokoontunut kaksi kertaa. Ohjausryhmään kuuluvat Karin lisäksi Toimintakeskuksesta johtaja ja sosiaalityöntekijä, Tampereen aluesihteerin, vammaispalvelun sosiaalityöntekijä, Kelan edustajat paikallistoimistosta ja Helsingistä, silmä- ja korvalääkäri, Kuntoutussäätiön tutkimusjohtaja sekä TAY:sta sosiaalityöntekijä, kuntoutussuunnittelija ja kuulonäkövammaisten kuntoutusohjaaja.

Ensimmäisessä kokouksessa Kirsti Tamminen kertoi projektin taustasta ja Kari esitteli projektin tavoitteita ja suunnitelmia. Itse kerroin kuurosokeiden tarpeesta kokonaisvaltaiseen yksilölliseen kuntoutumiseen.

Etenevien vammojen takia kuntoutumista on saatava elämän eri vaiheissa. Lisäksi apuvälineet on saatava joustavasti ilman pomputtelua edestakaisin kuka maksaa ja mitä. On todella valitettavaa, jos apuvälineen saanti kestää jopa vuoden. Myös riittävä apuvälineen käytön ohjaus/opetus on saatava järjestymään. Ryhmäkuntoutuksen antama vertaistuki ja mahdollisuus solmia sosiaalisia kontakteja kohtalotovereihin on hyvin merkittävää psyykkisen hyvinvoinnin kannalta.

Keskustelussa oltiin samaa mieltä, että apuvälineiden saantiin ja rajojen vetämiseen pitäisi saada selkeä linjaus.

Toisessa kokouksessa kävimme läpi hieman keskeneräistä väliraporttia. Kari pyysi minua esittämään kuntoutussuunnitelmaan liittyviä ajatuksiani. Minua on hämmästyttänyt melko lailla, että kuntoutussuunnitelmissa on vielä nykyäänkin niukasti tietoja. Haluankin patistaa asiakkaita paneutumaan kattavan kuntoutussuunnitelman tekemiseen.

Tampereella on tehty muutamalle kuurosokealle yhteispalaverissa suunnitelma. Asiakkaan lisäksi läsnä on ollut aluesihteerin, sosiaalityöntekijä, kuntoutusohjaaja, lääkäri, Kelan edustaja ja jopa työvoimatoi-

miston edustaja. Kerran tehty hyvä kuntoutussuunnitelma on helppo päivittää tarvittaessa.

Kuntoutumissuunnitelma-asian otin esille johtoryhmän kokouksen tauolla **Terhi Pikkujämsän** kanssa. Terhi heitti ilmaan ajatuksen: "Eikö palvelu- ja kuntoutussuunnitelma voisi olla yksi ja sama suunnitelma". Se jäi mieleeni pyörimään ja aika ajoin "kypsyttelin" sitä. Mielestäni yksi suunnitelma olisi kaikkien osapuolten kannalta hyvä asia. Siinä saisivat sekä Kela että sosiaalitoimi samanlaiset tiedot asiakkaasta ja asiakkaan kokonaistilanne selkiytyisi niille paremmin. Lääkäri kirjoittaisi diagnoosin liitteeksi suunnitelmaan. Tässä on hyvä yhteistyön paikka!

Uskoisin myös esim. apuvälineiden saannin selkiytyvän ja sitä myötä nopeutuvan, kun ne ovat kirjattu suunnitelmaan. Siinä yhteispalaverissa toivon mukaan keskusteltaisiin apuvälineen/välineiden antajakin valmiiksi, jolloin pompottelu maksajasta jäisi pois.

Tästä keskusteltiin ja ajatus sai myönteistä vastakaikua. Kari ehdotti, että kuntoutussuunnitelmaan pitäisi saada ohjeistus aikaiseksi. Mielinkiinnolla jään odottamaan, millaisia konkreettisia asioita saadaan kuntoutukseen vähitellen! ■

Väitös henkilöviittomista

Viittomakieliset vanhemmat ovat antaneet lapsilleen viittomakielisen nimen yleisesti vasta parin vuosikymmenen ajan. Sitä ennen omakielinen nimi saatiin usein esim. koulutovereilta. Nykyään lapsi nimetään heti syntymän jälkeen ja viittomanimi ilmoitetaan tavallisesti myös kasteessa. Viittomanimestä on tullut koko perhettä yhdistävä keskustelunaihe. Suurin osa viittomanimistä (70 %) perustuu yhä nimenkantajan ulkomuotoon tai henkilökohtaiseen ominaisuuteen. Viralliseen nimeen perustuu noin 5 % viittomanimistä. Suomalaisen viittomakielisen henkilön nimitys näyttää kuitenkin tutkimuksen perusteella olevan siirtymässä kohti merkitystä vailla olevia, vain 'henkilön nimeä' tarkoittavaa nimitystä. Lisäksi on ilmeistä, että viittomakielestä on häviämässä puhutun kielen mukainen huulio. Virallinen nimi on nykyisin nähtävissä vain, kun viittomanimi tuodaan esiin ensimmäisen kerran.

Päivi Rainón (os. Pimiä) väitöskirja *"Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessaviittomakielisyhteisössä"* tarkastettiin Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen laitoksella 30.10.2004. ■

Kosketukseen perustuva kehonimi

Riitta Lahtinen

Kehonimi on ihmisen tapa koskettaa toista niin, että hänet voi tunnistaa siitä. Kehonimeä voi käyttää tilanteissa, joissa kädet on varattu esim. viittomiseen, tiskaamiseen, tietokoneella kirjoittamiseen. Itse olen käyttänyt kehonimeäni "nuttur" jo yli kymmenen vuotta. Ensin huomasimme avomieheni **Russin** kanssa sen käyttöarvon perhepiirissä, varsinkin kun olimme yhdessä esim. juhlissa, ravintolassa tai kyläilemässä. Käytän kehonimeä, kun tulen Russin luo. Hän voi olla juuri silloin keskustelemassa jonkun toisen kanssa, pitää radiomikrofonia kädessään ja yrittää keskittyä toisen ihmisen puheen kuulemiseen hämärässä ja meluisassa tilanteessa. Kun tulen Russin henkilökohtaiselle alueelle eli viereen, kosketan hänen yläselkäänsä tietyllä tavalla. Kosketus antaa monta arvokasta tietoa. Russ tietää, kuka viereen tuli, ja kummalla puolta häntä minä seison.

Myöhemmin kehonimen käyttö levisi myös opetustilanteisiin. Kun kursseilla kaksi kuurosokeaa henkilöä harjoittelee annettua tehtävää, voin antaa heille kummallekin kehomerkkin, jolloin he tietävät, että opettaja

seuraa heidän harjoitustaan. Tällöin tilannetta ei tarvitse keskeyttää. Käytän kehonimeä myös työtilanteissa kuulonäkövammaisille työkavereille. Kun he esimerkiksi ovat työpöytänsä ääressä lukemassa tietokoneruudulta, annan varovasti kehomerkkin. Silloin he tietävät, että Riitta tuli heidän vierellensä, tekevät tehtävänsä loppuun ja kun ovat valmiit, ottavat kontaktin minuun.

Kehonimi tehdään ainoastaan neutraalille kehon alueelle, joko yläselkään tai käsivarteen. Kehomerkki on jokaisen henkilökohtainen kosketuksen tapa, joka sisältää henkilön tunnistamisen idean. Ainoastaan henkilö itse voi tehdä kehonimensä toiselle henkilölle. Käyttäjien tulee tietää merkki etukäteen aivan samoin kuin puhutun, kirjoitetun tai viittomanimen käytön.

Joillakin ihmisillä on siis kolme tapaa ilmaista itsensä; puheella, viittomalla tai kosketuksella. Kaikki nimet voivat olla käytössä riippuen tilanteen toimivuudesta. Kun mietitte kehonimen käyttöä, kannattaa välttää olkapäälle tehtyjä merkkejä, sillä siihen tehdyt merkit luetaan huomion kiinnittämisen merkeiksi. ■

Lilli on uusi psykologi Jyväskylässä

Lilli Immonen on 169 cm pitkä ja ruuminnrakenteeltaan sopusuhtainen,; hiukset ovat tummat, pitkät ja suorat.

Olen **Lilli Immonen**, uusi psykologi sekä kuntoutusohjaaja Kuulonäkövammaisten Kuntoutumiskeskuksessa Jyväskylässä. Työskentelen erityisopettajana / kuntoutusohjaajana **Liisa Romon** työparina lähinnä Keski-Suomen, Pirkanmaan sekä Pohjanmaan asiakkaiden asioissa. Psykologina tapaan asiakkaita ympäri Suomen kurssien yhteydessä. Olen opiskellut psykologiksi Jyväskylän yliopistossa ja myöhemmin erikoistunut kasvatus- ja perheneuvolatyöhön. Valmistuttuani työskentelin mm. Jyväskylän Haukkarannan koulussa toimivassa Autistien palvelukeskuksessa sekä Jyväskylän perheneu-

volassa. Minulla on kaksi pientä poikaa (Veeti 3v. ja Aatos 1v.), joiden kanssa touhutessa ei ole käynyt aika pitkäksi kotona. Psykologin tehtävässä pyrin parhaan osaamiseni mukaan tukemaan sekä antamaan ohjausta ja neuvontaa kuulonäkövammaisille asiakkaille sekä heidän perheilleen erilaisissa elämäntilanteissa. Suunnittelen myös kuntoutusta yhdessä muiden Kuntoutuskeskuksen moniammatillisten työryhmien kanssa. Työskentely kuulonäkövammaisten parissa on haasteellista ja mielenkiintoista työtä, joka varmasti opettaa tekijäänsä läpi työuran. ■

Ei sokea

on ympärillä pimeää
mutta sisällä on värit

jokainen väri hohtaa pimeässä
kuin kynttilän liekki
antamassa valoa

en ole koskaan sokea
sillä sieluni silmillä
voin nähdä

Paula Senbom

Tulkkiopiskelijat tutuiksi

Elina Ahonen ja Jenni Mikkola

Olemme kaksi viittomakielentulkkiopiskelijaa Helsingin humanistisesta ammattikorkeakoulusta (Humak). Aloitimme tänä syksynä toisen opiskeluvuotemme, yhteensä opinnot kestävät neljä vuotta. Humakin Helsingin yksikkö aloitti toimintansa Kuurojen liiton tiloissa Valkeassa talossa syksyllä 2001. Ensimmäinen tulkkiryhmä valmistuu jouluksi 2004.

Hakeuduimme alalle paljolti samoista syistä. Erilaiset kielet ja kulttuurit ovat aina kiinnostaneet molempia ja olemme opiskelleet useita kieliä peruskoulussa ja lukiossa. Viittomakieliala on aina tuntunut mielenkiintoiselta, ja lopullinen päätös ammatinvalinnasta kirkastui molemmille Studia-opiskelijamessuilla.

Ammattikorkeakoulut painottavat opiskelun ja työelämän vuorovaikutusta. Opiskelun aikana on tärkeää saada kokemuksia ja tietoa käytännön työstä. Siksi opintosuunnitelmaamme kuuluu useita muutaman viikon työoppimisjaksoja. Viikolla 44 olimme työoppimassa Suomen Kuurosokeat ry:n keskustuimistossa li-

Jenni Mikkola (vas.) ja Elina Ahonen työn touhussa. (kuva K. Kiviniemi)

riksessä. Tavoitteenamme oli tutustua yhdistyksen organisaatioon ja toimintaan. Työoppimisemme jatkuu vielä kahden viikon ajan myöhemmin tämän lukuvuoden aikana.

Seuraava askel opinnoissamme on suuntautumisen valinta. Vaihtoehtoina on muun muassa asioimis- ja opiskelutulkkaus, kuurosokeille tulkkaus ja viittomakielen opetus. Ensimmäinen työviikkomme kuurosokeiden yhdistyksessä on ollut mielenkiintoinen ja vaihteleva, ja täällä olomme aikana olemme saaneet kipinän suuntautua kuurosokeille tulkkaukseen. Tämän työoppimisjakson aikana olemme saaneet paljon uusia ideoita ja oppineet paljon kuurosokeiden yhteisöstä. ■

Katso, ihmistä

Kokemusmatka

Tuija Lehtonen

Mikä se sellainen esitys on, että katsojaa pyydetään odottamaan puhelinsoittoa? Soittaja sitten kertoo, missä ja mihin aikaan tavataan.

Yllätykset eivät lopu puhelinsoittoon. Oikeastaan on väärin puhua esityksestä. Kyseessä on "yhteiskunnallis-sosiaalinen kokemusmatka" nimeltään Katso, ihminen, missä katsoja kokee tilanteet yksin, ja tavallaan osallistuu esitykseen itsekin. Katso, ihminen käsittelee ihmisen erilaisuutta, kohtaamisen vaikeutta ja pelkoa – sekä armoa.

Katso, ihminen esitettiin Helsingissä vain seitsemän päivän aikana lokakuun lopussa. Näytökset eivät olleet avoimia, sillä kutsulippu piti vahvistaa etukäteen. Samalla annettiin puhelinnumero, jonne salaperäinen soitto tulisi tiettyyn aikaan. Minulla oli ilo ja etuoikeus päästä mukaan kokemusmatkalle, koska esityksessä oli mukana myös kuurosokeiden Teatteri Törmäys

Soittaja esitteli itsensä **Venlaksi** ja pyysi minua tulemaan Haagan pa-

loaseman eteen kello kuusi illalla. Tavatessamme Venla kertoi, että hän on henkilökohtainen oppaani esityksen ajan. Hän kertoi minun joutuvan uusiin, ehkä hämmentäviinkin tilanteisiin, mutta vakuutti minun olevan turvassa, ja ettei mitään ikävää tapahdu. Jos minua alkaisi ahdistaa tai haluaisin viheltää pelin poikki hetkeksi, minun pitäisi vain kertoa hänelle.

Ensimmäiseksi Venla vei minut haagalaiseen kerrostaloasuntoon, missä tapasin **Lumi**-nimisen maahanmuuttajaäidin. Hipiältään tumma Lumi kertoi elämästään, niistä hyvistä ja huonoista asioista, mitä hän on Suomessa kohdannut. Rasismi eri muodoissaan tuntuu aina pahalta ja jättää syvän jäljen sieluun.

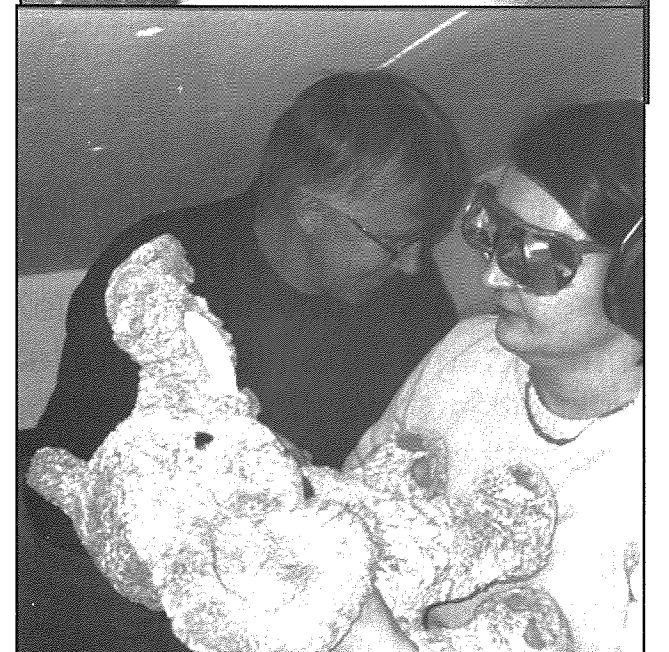
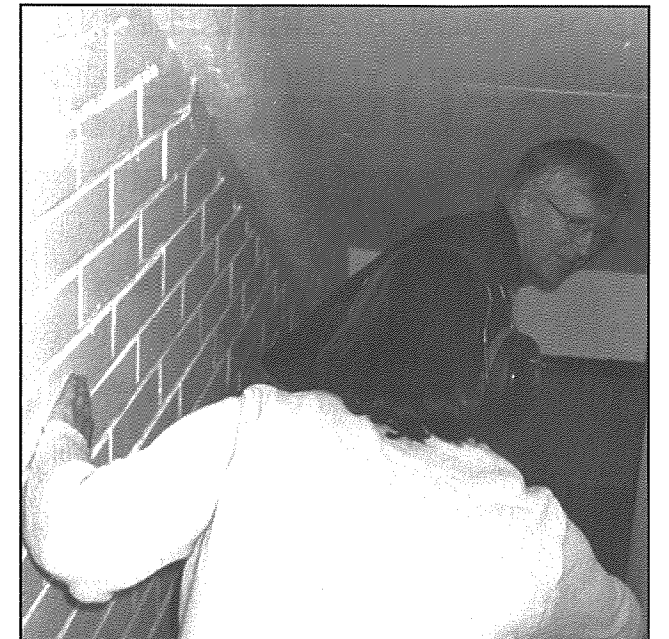
Seuraavaksi menimme raitiovaunulla kaupungin keskustaan, missä Venla ohjasi minut pienen kellari-teatterin näyttämölle. Näyttämöltä kuului musiikkia, siellä oli mieshenkilö uppoutuneena tanssiesitykseen. Mies istui pyörätuolissa. Esitys tuntui kummalliselta, kun kävi ilmi, että mies pystyy liikkumaan jaloillaan ihan normaalisti. Kohta esitys sai selityksen. Mies kertoi olevansa HIV-positiivinen entinen ammattitanssija. Lääkkeet ovat viemässä tunnon hänen käsistään ja jaloistaan, ja edessä on elämä pyörätuolissa.

Kolmas kokemus oli kaikista järisytävien. Putkilasit silmillä ja kuulosuojaimet korvilla sain kokea, miltä tuntuu olla kuurosokea, ainakin hetken ajan. Minua opastettiin käyttämään kaikkia jäljellä olevia aistejani: tuntoaistia, haju- ja makuaistia. Jossain vaiheessa putkilasit vaihdettiin valoa suodattaviin lasihin ja kuulosuojaimet otettiin pois. Lopuksi sain muistutuksen, kuinka hyvin ääni värähtelee ihmisen ruumista toiseen, kun seisotaan selkä selkää vasten.

Edessä oli viimeinen etappi. Sitä ennen kävelin Venlan opastamana mustat lasit silmillä läpi Helsingin keskustan. Aluksi minulle annettiin valkoinen keppi käteen. Yllättäen keppi tarttui koko ajan kiinni mukulakiviin ja ilmastointiritilöihin.

Loppuhuipennus tapahtui Tuomio-kirkon kryptassa, minne Venla minut sokkona saatteli. Kun lopulta sain lasit silmiltäni, avautui eteeni todella ylimaallinen näky. Pimeään kryptan keskiosaa valaisi iso kynttelikkö. Kynttelikön ympärillä seisoivat nuoria laulajia hyräillen. Kun kaikki viisi sinä iltana kokemusmatkalla ollutta katselijaa olivat saapuneet paikalle, nuoret lauloivat ja musisoivat. Ja sitten neljän tunnin matka oli ohi. Olisin valmis aloittamaan kaiken taas alusta milloin vain!

Viereisissä kuvissa Martti Avila opastaa minua aistien maailmaan. ■

Lappi lumoa aina!

Ympärillä puuton ja helteinen tunturiylänkö. Jossain kaukana edessä Pöyrisjärvi ja sen rannalla autiotupa. (Kuva: P. Juusola)

Pekka Juusola

Elokuun 1. päivänä Jutaaja-kerhon 6 jäsentä saapuivat eri puolilta Suomea **Timo Leppäjärven** kotipihalle Enontekiön Leppäjärven kylään. Timo oli ystävällisesti kutsunut meidät Jutaajat kotiinsa, jota me saimme pitää tukikohtana, kun teimme eri patikointeja Enontekiön maise-miin.

Moni varmaankin tietää, että Timo on jo pitkään ollut yhdistyksemme jäsen. Timon koti on aivan uskomatoman hienolla paikalla Saarijärven ja Leppäjärven välisellä kannaksella. Siellä, jos missä aistii parhaiten Lapin "outoa taikaa". On vaaroja, tuntureita ja avaruutta. Myös puut

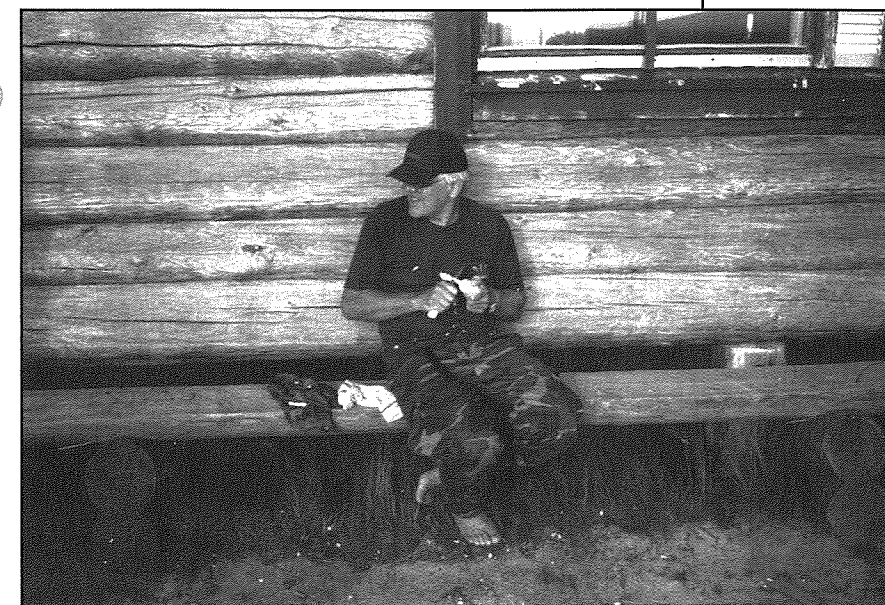
kertovat karua kieltään, että olemme aidossa Lapissa, sillä karujen talviolosuhteiden vuoksi puut ovat aika matalia ja "käkkyräisiä". Timon kotoa noin 10 kilometriä pohjoiseen tien varrella oli kyltti, jossa sanottiin, että tässä on mäntyjen kasvuraja ja tästä eteenpäin on vain vaivaiskoivuja.

Maanantaista keskiviikkoiltaan teimme kevyitä retkiä (noin 7-12 km) Timon kotitalon lähistöllä. Kävimme mm. Timon kesämökillä. Näiltä retkiltä jäi mieleeni erityisesti kovaääniset huutelut ja sormiaakkostelut, kun koetimme toistaa eri paikkojen nimiä. Sillä aika lappalais/saamelaisperäisiä jokien ja järvien nimet olivat.

Torstai 5.8. Näkkälästä itäkoilliseen

Tämän jutun kirjoittajalla on ikää jo 62 vuotta, eli 62 kertaa olen kiertänyt aurinkomme ympäri miljoonia, ja taas miljoonia kilometrejä. Mutta nyt varhain torstaiaamuna alkoi todellinen patikointi omilla jaloilla Näkkälästä kohti Pöyrisjärven tunturi- aluetta. Kieltämättä hieman jännitti, että kuinka pärjään toisten mukana, sillä ovathan **Unski, Anita, Ahti ja Timo** minua nuorempia. **Aatos** oli jäänyt keuhkokuumeen vuoksi Timon kotiin odottamaan meitä.

Taksikuski toivotti meille hyvää matkaa klo 9.00 aamulla. Minun rinkan painoi noin 10-14 kiloa. Jo aamuvarhaisella aurinko enteili hellelukumia. Minun tunteeni olivat jotenkin sekavia, mutta päätökseni oli, että joka leikkiin ryhtyy, se leikin kestäköön.

Eräältä jutaajalta katosi ruokalusikka, mutta eipä hätää, sillä Unski vuolee tilalle puuluskan autiotuvan edustalla. (Kuva: P. Juusola)

Matkaa Näkkälästä Pöyrisjärven kämpälle oli noin 17 km. Polku oli mönkijöiden tekemää uraa, eli 62 matkalla oli hietikkoo, kivikkoo ja välillä parempaakin maastoa. Heti aluksi aurinko alkoi paahtaa siinä määrin, että ½ tunnin välein oli pidettävä taukoja varjoisissa paikoissa. Mäntyjä ei näkynyt missään ja tunturikoivutkin pienenivät pienenemistään. Lopulta koivutkin loppuivat ja ympärillämme oli vain paljasta tunturiylänköä. Ei yhtään puuta maisemaa pilaamassa. Hienoa! Helle jatkui tunturilla. Varjoiset taukopaikat olivat nyt lopussa. Juomavesi pullossa oli ällöttävän lämmintä, mutta siltikin niin ihmeen hyvää! Kello 15.00 päivän kuumimmat hetket olivat käsillä. Ympärillämme edelleen puuttomat, loivasti kaartuvat tunturimaisemat ja jossain siellä kaukana horisontissa oli Pöyrisjärven eräkämpä.

Pöyrisjärven eräkämpälle saavuimme vasta klo 18.30. Emme me nyt niin lopen uupuneita olleet, mutta kuitenkin tuntui jotenkin uskomattomalta, että nyt sai heittää rinkan pois selästä ja levätä koko loppuilta. Metsähallituksen eräkämpässä nukutun yön jälkeen tutustuimme ympäristöön, kuka uiden hiekkapohjaisessa Pöyrisjärven eräkämpällä kuka veneellä

soudellen. Pääasiassa nautimme edelleen harvinaisesta hellesäästä ja otimme aurinkoa.

Illalla päätimme, että aamulla heräämme klo 4.00 ja aamukahvin jälkeen lähdemme takaisin Näkkälänkylään. Noh, ainahan on lupa suunnitella vaikka mitä. Kun oli tarkoitus mennä yöunille, niin läntiseltä taivaalta nousi mitä hirmuisin ukonilma. Ukkonen paukkui ja raivosi noin 2 tuntia. Minä en ole moista kokenut koskaan kotonani Oulussa. Meillä kaikilla taisi yöuni jäädä lyhyeksi ukkosen vuoksi, mutta niin vain olimme klo 5.30 rinkat selässä valmiita lähtemään takaisin Näkkälään. Ukkosen jälkeen varhainen aamu oli sumuinen ja aamu viileän oloinen. Päluumatka Näkkälään samaa reittiä oli aivan erilaista, sillä nyt ei ollut helle ja taisipa tuntureilta olla pieni alamäkikin koko matkan.

Mitä tällainen patikointi ja itsensä räähkääminen epätasaisessa maastossa oikein antoi meille itsellemme? Ainakin minulle se merkitsi omien fyysisten voimavarojeni kokeilua, sekä tietysti yhdessäoloa ja siinä samalla oppia toistemme kommunikaatiotavoille. Sanomattakin on selvää, että jälleen vahvistui käsitys siitä kuinka hieno maa meillä suomalaisilla on asuttavana. Lappi ja sen monimuotoinen luonto jää mieleeni pitkäksi aikaa. ■

Kinkerimuistoja

Nimimerkki Ojoisten torppari

Aikaisemmin kinkerit kiersivät tammi-helmikuun aikaan maalaiskylissä vuorotellen talosta toiseen. Silloin pukeuduttiin parhaimpiin vaatteisiin. Kunnioitettiin naapurisuhteita ja kaikkia. Kaikki tarjottava valmistettiin omassa taloudessa. Teuras-tettiin sika, lammas, hieho tai vasikka ja siitä valmistettiin sylttyä, liha-hyytelöä, lihapyöryköitä, makkaraa ja kastiketta. Omista juureksista tehtiin laatikoita. Leivottiin pullaa, piparia ja kakkuja. Palvelijoita tarvittiin avuksi naapurista. Pitokokki eli pitomäntä vastasi kaikesta. Pitokokkia tarvittiin suurten juhlien valmistukseen. Talon emäntä antoi hänelle vapaat kädet määrätä ja järjestää juhlat.

Kinkeripäivä alkoi aamulla kello 10. Isäntä ja emäntä ottivat kinkeriväen vastaan. Viimeksi tulivat rovasti, toinen pappi sekä lukkari, kaikki rouvineen. Naiset niiasivat ja miehet kumarsivat. Ensin laulettiin virsiä, sitten alkoi tiukka katekismuksen ja lukutaidon kuulustelu. Olin 4-5-vuotias likka, kun rovasti kysyi minulta: "Mikä rukous on paras sinulle?" Vastasin pelästyneenä: "Levolle lasten luojani". Se oli iltarukous. Taas hän kysyi: "Montako opetuslasta

Jeesuksella oli?" Jäin miettimään. Onneksi mummoni viittoili minulle elekielellä: kaksitoista! Olin peloisani ja vihainen rovastille vaikeasta kysymyksestä, mutta ylpeä naapurin kavereille, koska olin osannut vastata.

Sitten käytiin pitopöytään. Ensin otivat rovasti, pappi ja lukkari rouvineen sekä kaksi emäntää ikäjärjestyksessä. Oli ankarat ruokatavat. Lapset olivat hiljaa. Laulettiin vielä virsiä ja lopuksi juotiin kahvia. Oli elämys minulle ja mietin sitä paljon, mitä pappi oli kertonut Jeesuksen köyhästä elämästä. Kun kinkerit päättyivät, äiti kertoi minulle, mitä pappi oli puhunut. Sanoin kotiväelle, että haluan olla köyhä kuin Jeesus. Annan pois vaatteita köyhille. Lupaus ei toteutunut.

Löysin myöhemmin mummon kirjoittaman kirjeen, joka oli osoitettu ratsuväpäli-isälleni rintamalla. Kirjeessä mummo kertoi isälle: "Et usko, miten liikuttavaa oli, kun likka näki sen sotakuvan. Hän otti kädestä kiinni ja vei sen kuvan eteen. Hän laittoi kätensä ristiin ja minun piti tehdä samoin. Hän näytti sitten, minne oma iskä meni. Rukoilimme isän puolesta. Hän on kuuro ja erikoinen lapsi, että ei sitä uskoisi."

Muisteli sama likka Ojoisissa. Mummoni oli Eerolan mummo, äidin äiti Selma Eerola os. Anttila. ■

Vanha puu

yksin seisot puu

yksin tuulessa ja myrskyssä
onko sinulla ikävä puu
niin kuin minulla on
etkä tiedä puu miten
irrota juuristasi
kävellä muiden joukkoon

Onnellinen

olisinpa jossain kaukana
missä aallot laulavat
lempeää kehtolaulua
missä tuuli kertoo
tarinoita aurinkoisista päivistä
missä yö sulkee
onnellisten ihmisten silmät
missä uutiset eivät
huuda kuolemaa
missä huomisen mahdollisuudet
eivät ole jo menneet

Paula Senbom ■